

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Mirk Szidónia-Kata

Felekezeti és etnikai vegyes házasságok három Csík-megyei településen

Témavezető: dr. Kotics József egyetemi docens

DE Bölcsészettudományi Kar
2006

1. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Jelen értekezésben azt vizsgálom, hogy milyen párválasztási stratégiákat alkalmazott az utóbbi 150 év folyamán, illetve alkalmaz napjainkban két egymás mellett élő, de szocio-kulturális adottságaiban különböző etnikum: a magyar és a román. A vizsgálatban rávilágítok a felekezeti és etnikai endogámia, exogámia összefüggéseire, felmérem, milyen hatással van a tágabb és szűkebb földrajzi-etnodemográfiai környezet, az egyes településeken belüli nemzetiségi kisebbségi vagy többségi lét a házassági preferenciákra, valamint a felekezeti és etnikai vegyes családokban élő személyek identitására. A kutatás során választ kerestem arra is, hogy az etnikai identitás különböző elemei miként strukturálódnak, milyen mechanizmusok alapján öröklődnek a vegyes családokban született gyermekek esetében.

Több szempontból is kihívásnak éreztem, hogy a felekezeti és etnikai vegyes házasságok, ezen belül pedig a magyar-román házasságok kérdésével foglalkozzam. A XX. század folyamán a székelyföldi románok és a magyarok együttélése elsősorban politikai síkon, de a tudományosság keretein belül is egyik fontos kérdése volt – és ma is az – a román-magyar diskurzusnak. Kíváncsi voltam arra, hogy a főleg politika által generált és gyakran hangoztatott ellentétek, konfliktusok, csoportelhatárolódások hogyan jelentkeztek, jelentkeznek a mindennapi élet szintjén, a határok merevebbek-e vagy átjárhatóbbak ehhez viszonyítva. A vegyes házasságok kapcsán az etno-kulturális zártság, illetve nyitottság mértéke is „mérhető”, s meggyőződésünk, hogy a jelenség vizsgálatával egyben árnyaltabb képet adhatunk a két etnikum egymás mellett éléséről is. Másodsorban kihívásnak tekintettem, mert az élet egy nagyon intim területét helyeztem nagytól alá, az interjúalanyok privát szférájába kívántam betekinteni.

A dolgozatomban összehasonlító elemzés útján három csíki, két magyar többségű (Csíkszentkirály, Csíkszentdomokos) és egy román többségű (Vasláb) településen végzett terepmunka eredményeit foglalom össze. A települések kiválasztása a következő tényezők figyelembevételével történt: az egykori Csík vármegye területén fekszenek; az XIX. századi népszámlálások alapján vegyes felekezeti és nemzetiségűek legyenek; a vizsgálatához elégséges statisztikai adat álljon rendelkezésemre (hozzáférhetőek legyenek a polgári anyakönyvek kötetei is a községekben). Hangsúlyoznom kell, hogy a kiválasztott három település nem reprezentálja az egész Csík vármegye etnodemográfiai jellemzőit, ezért nem törvényszerűségek megállapítása volt a célom, hanem árnyalt következtetések és tendenciák megfogalmazása.

Az esettanulmányok bemutatása előtt ismertetem a települések tágabb környezetének, Csík vármegyének etnodemográfiai jellemzőit, ezek alakulását az utóbbi 150 év folyamán, kitérek a vegyes házasságokra, illetve rítuszváltoztatásokra vonatkozó egykori és jelenlegi egyházjogi kérdésekre. Az esettanulmányokon belül felvázolom anyakönyvek (polgári és egyházi) alapján az utóbbi 150 év házassági kapcsolatait, külön fejezetben foglalkozom a magyar-román házasságok kérdéskörével, majd ismét külön fejezetben ismertetem a vegyes házasságban, illetve családban élő személyekkel készített interjúk eredményeit. A vegyes családban született gyermekek etnikai identitásának vizsgálatakor arra voltam kíváncsi, hogy a csoport-identitás strukturális jegyei hogyan épülnek egymásra különböző személyek esetében.

2. Alkalmazott módszerek, források

Jelen kutatásban arra vállalkozom, hogy az eddig inkább demográfiai vagy néprajzi szempontból történt feldolgozásokkal szemben kvantitatív és kvalitatív módszerekkel egyaránt megvizsgáljam a felekezeti és etnikai vegyes házasságok kérdéskörét. A kvantitatív és kvalitatív paradigmák szembeállítására helyett arra törekedtem, hogy ezeket kombinálva jussak el a jelenség elemzéséhez.

Abból indultam ki, hogy a felekezeti és etnikai vegyes házasságok egyszerre strukturális és szocio-kulturális meghatározottságú jelenségek: strukturálisak, mert statisztikailag is leírhatóak, szocio-kulturálisak, mert értékrendről, identitásról, csoportkohézióról is szólnak, pontosabban arról, hogy a párválasztásban milyen mértékben fontos a házastárs felekezete, illetve nemzetisége.

A kutatás kiindulópontjaként felhasznált kvantitatív adatokat a *magyar és a román népszámlálások, helységnevtárak településszintű nemzetiségi, anyanyelvi és felekezeti számsorai* jelentették.

A népszámlálások mellett másik fontos hivatalos forrást a *Román Statisztikai Hivatal (Institutul Național de Statistică - INS) publikus, de eddig nem publikált adatsorai* jelentették, melyek a választott településeken az etnikai vegyes házasságok számát tartalmazzák a legutóbbi két népszámlálás időpontjában: 1992-ben és 2002-ben.

Az *állami, vagy más néven polgári anyakönyvek házassági adatai* 1895-től állnak rendelkezésünkre, 1948-ig a házastársak felekezeti, utána pedig a nemzetiségi hovatartozását tüntetve fel.

A fent említett hivatalos adatok mellett pedig az *egyházi anyakönyvek házassági adatsorai*, és a *Historia Domusok* e témára vonatkozó bejegyzései képezték a legfőbb forrásokat. Az egyházi anyakönyvek esetében igyekeztem a település jelenlegi és egykori minden felekezetének anyakönyveit áttanulmányozni. A házassági anyakönyvek kiértékelése a népszámlálási adatok egyidejű figyelembevételével történt, mert igazán így nyílt lehetőségem arra, hogy megragadjam a hosszabbtávú párválasztási stratégiák jellemzőit.

A magyar-román vegyes házasságok jelenlegi számának megállapításánál elsősorban az anyakönyvek (polgári és egyházi) és a statisztikai hivatal adatait vettem figyelembe. A terepmunka során emellett a társadalomkutatásokban gyakran használt hólabda-módszert alkalmaztam. A kiinduláskor kiválasztott személyek közé tartoztak az egyházak képviselői, a helyi jegyző, néhány esetben egy pedagógus, illetve a családorvos.

A kutatás második fázisában a kvalitatív kutatások kapták a főszerepet. A kapott eredmények kevésbé számszerűsíthetők, mérhetőek, mint a kutatás első fázisában, de ugyanakkor mélyebb, árnyaltabb ismeretek megszerzésére irányulnak.

A kutatás e fázisban elsősorban a falubeliekkel kialakított kapcsolaton alapult, ami lehetővé tette a probléma empirikus, antropológiai szempontból történő kutatását. Az alkalmazott módszerek közül a résztvevő megfigyelés és az interjúk kapták a főszerepet.

Az interjútipusok közül a félig strukturált és a strukturálatlan interjúkat részesítettem előnyben. A vázlatomban szereplő kérdések döntő többségben nyitott kérdések voltak, és három nagyobb tematikába sorolhatók:

1. Nyelvi attitűdökre, nyelvhasználatra vonatkozó kérdések; 2. Etnikai identitásra vonatkozó kérdések; 3. Vallásosságra vonatkozó kérdések.

A strukturálatlan interjúk készítésekor minimális irányítással beszélgettem az adatközlőkkel. A kisebb mértékben formalizált interjúk lehetőséget adtak arra, hogy a többszöri találkozások alkalmával jobb, mélyebb kapcsolatot tudjak kialakítani a válaszadókkal, sőt arra is, hogy a kutatás végéhez közeledve ezekből az interjúkból mélyinterjúk válhassanak. Fontosnak tartottam a közelebbi kapcsolatok kialakítását, mivel szerintem az egyén, jelen esetben főleg a szülők értékrendje és az arra alapuló attitűdök szerepet játszanak úgy a nyelvmegőrzésben, mint az utódok etnikai identitásának alakulásában.

Az interjú célrendszere szerint narratív és mélyinterjúkat készítettem. Az interjúban résztvevők száma szerint készítettem egyéni és csoportos interjúkat. A csoportos interjúknak ezért egyben ellenőrző funkciója is volt, hiszen ezáltal lehetőségem adódott az egyéni igazságok hitelességének felmérésére. Szintén ellenőrző funkciójuk volt azoknak a beszélgetéseknek, interjúknak is, melyeket néhány falubeli kulcsszeméliséggel készítettem: az egyházak képviselőivel, a családorvossal, tanárokkal.

3. Az eredmények tézisszerű felsorolása

A három csettanulmányt összegezve megállapítható, hogy a székely többségű falvakba megtelepedő román nemzetiségűek merőben más akkulturációs utat jártak be, mint az egy tömbben, külön településeket létrehozó társaik. Az előzőek, mivel az együttélés során találkoztak a székely életmódmintákkal, ezeket lassan elfogadják és adaptálják is. Leggyorsabban és legzökkenőmentesebben a nyelvi értelemben vett akkulturáció zajlott le körükben, hiszen magyar környezetbe kerülve el kellett sajátítaniuk a többség kommunikációs eszközét. Ezt bizonyítják a XIX. század végén lezajlott népszámlálások adatai is (1880, 1890, 1900, 1910), amikor alig találunk román anyanyelvűt úgy Csíkszentkirályon, mint Csíkszentdomokoson.

Lassan viseletükben, kultúrájukban is hasonlultak a székelyekhez. A beolvadás egyben a társadalmi felemelkedés ígéretét is jelentette számukra: a pásztokodás, állattartás mellett, helyett egyre többen kezdenek földműveléssel foglalkozni. Nyelvüket, etnikai tudatukat tekintve ők maguk székelyeknek tartották magukat. A XIX. század végére már nevüket is magyarosították, csak vallásuk emlékeztetett román eredetükre, ehhez ragaszkodtak leginkább az érintettek. E falvak esete is bizonyítja, hogy a vallás konzervatívabbnak bizonyul, s a nyelvvel szemben ő látja el a legfontosabb etnikai ismérvi funkcióját. A végleges beolvadásuk folyamatát gyorsította az a tény is, hogy a román közösség nem kapott nagyobb mértékű utánpótlást sem a XVIII., sem a XIX. század folyamán.

A felekezeti endogámia ekkor egyben etnikai endogámiát is, ami később megváltozik, csupán az előbbi fogja jelenteni.

Az 1800-as évek végéig rítusváltoztatásról csak szórványosan beszélhetünk. Az erre vonatkozó anyakönyvi bejegyzések azonban rávilágítanak arra, hogy két faluban a felekezet megváltoztatására irányuló törekvés más ütemben jelentkezett.

Csíkszentkirályon, a falu filiális helyzetéből adódóan, már a XIX. század végén nagy számban találunk olyanokat, akik áttérnek a római katolikus vallásra. A rítusváltoztatások 95%-a vegyes házasság révén következik be. A csíkszentgyörgyi görög katolikus egyházközség filiáiban a XIX. század közepén már jelentős volt a vegyes rítusú

változásokat is. A két magyar többségű faluban a 70-es években betelepített románok megjelenésével egyidőben növekszik a vegyes házasságok száma is. Ugyanakkor a kollektivizálás következtében teljesen átalakul a falubeliek életmódja. A földjeiktől megfosztott gazdaemberek arra kényszerülnek, hogy állami munkahelyeken dolgozzanak, ami sokszor szülőfalujuk (részleges vagy végleges) elhagyásával is együtt jár. Ezáltal kapcsolathálójuk is kiszélesedik, alkalmuk nyílik más nemzetiségűekkel is érintkezni.

A felsőbb szintű oktatás hiánya (100 km-es körzetben nem volt egyetem, főiskola) hozzájárult ahhoz, hogy a fiatalság nagyobb városokba kerülve közvetlenül érintkezzen a román kulturális mintákkal. Ennek következtében többen választanak más nemzetiségű házastársat is. Az akkor érvényben levő kihelyezési rendszer alapján a magyar nemzetiségűeket az egyetem végeztével a Kárpátokon túlra, a románokat pedig Erdélybe detasálták. Több vegyes házasság kötődött ilyen helyzetben levő fiatalok között. 1990 után eltérően azoktól a román társaiktól, akik elhagyták Székelyföldet, a vegyes házasságban élő románok többnyire itt maradtak.

A nemzetiségileg vegyes családokban élők etnikai és nyelvi identitásának vizsgálatában óvakodtam az általános törvényszerűségek megállapításától, mivel szerintem az egyéni és családi identitásválasztások csak konkrét esetek, lehetőleg azonos szempontok alapján történő, vizsgálatait, ezek egymás mellé állítása, összehasonlítása után körvonalazhatóak a hasonlóságok vagy eltérések.

Kutatásom kezdetén azt feltételeztem, hogy a szűkebb környezet (a település) etnodemográfiai jellemzői alapvetően, és nagyobb mértékben befolyásolja a vegyes családok, ezen belül is főleg a gyermekek etnikai identitásának alakulását, mint a tágabb (ország) környezet. Az esettanulmányok párhuzamba állítása során mindhárom faluban azt tapasztaltam, hogy a többségi etnikai és kulturális minták követése többnyire érvényes a vegyes családokban élő személyek számára.

A nyelvi és etnikai identitás szétválasztása némileg megkönnyítette a további értelmezéseket.

A nyelvi attitűdök családon belüli vizsgálata során képet kaphattam arról, hogy a két nyelv presztízse hogyan befolyásolja a nyelvhasználatot, és hogy miképp hat a gyermekek identitásképletére.

A családokat a nyelvhasználatot illetően két csoportba soroltam: egynyelvű és kétnyelvű családokba. Az egynyelvűek esetében megállapíthattam, hogy a településen többségben levő etnikum nyelvét használják. Az ettől eltérő anyanyelvű szülő nem tanítja meg őket anyanyelvére, ebből kifolyólag a gyermekek esetében nem beszélhetünk korai kétnyelvűségről. Az estek közül egyikben tapasztalhattuk azt, hogy később megtanulja a másik nyelvet is, kései kétnyelvűvé válna.

A kétnyelvű családok esetében, figyelembe véve Jarovinszkij által javasolt osztályozást, amely a kétnyelvű családokat öt típusra bontja, megállapíthatjuk, hogy a vizsgált eseteink kivétel nélkül egy csoportba sorolhatók: a két szülő különböző anyanyelvű, de ismerik (jól vagy rosszul) egymás anyanyelvét; az egyik szülő anyanyelve azonos a környezeti nyelvvél; a szülők saját anyanyelvükön kommunikálnak gyermekeikkel.

A két nyelv presztízisének kérdése igazából csak a kétnyelvű családokban vizsgálható, ott, ahol a vegyes házasságban élők kulturális hovatartozásának nyilvánításában viszonylagos egyensúlyi helyzet áll fenn. Az egyik nyelv dominanciáját a környezeti domináns nyelv is meghatározza, de emellett azonban fontos

kiemelni a családon belüli „hatalmi helyzetet” is, ami szintén döntő lehet a nyelvhasználatban.

Az esettanulmányok arra is rávilágítottak, hogy a két nyelv viszonya, a két nyelv funkciója az évek során változhat, egyik térnyerése felerősödhet, a másiké csökkenhet. Ez a folyamat elsősorban a gyermekek óvodába, iskolába kerülésével egyidőben kezdődik. A két magyar többségű faluban román iskola hiányában a gyermekek az első nyolc osztályt magyar tannyelven végezték. Vaslábban, habár van magyar iskola, de itt szimultán osztályokban, egyetlen tanárral folyik az oktatás, s a szülők színvonalasabbnak tartják a román tannyelvűt, ezért mind ide iratták be gyermekeiket. Ennek következtében a gyermekek az első két falu esetében magyar, az utóbbi esetében román környezetbe kerülnek, s baráti körük is meghatározódik. Ez kihat a családi nyelvhasználatra is, a másik nyelv csak a szülővel való kommunikációban jelentkezik, s ez önmagában is leszűkül: a szülő nem igazán tud segíteni az iskolai feladatok elkészítésében, az iskolai élményeket is inkább a másik szülővel osztják meg a gyermekek. Egy vaslábi esetben találkoztam azzal, hogy a magyar nyelv a gyermekek iskolába járásával teljesen kiszorul a családi nyelvhasználatból.

A választott felsőbb iskolák tannyelve révén tovább az esetek többségében folytatódik ez a tendencia, a két kivételt a szentkirályi első esetben bemutatott kisebbik fiú és a vaslábi első esetben bemutatott család fiúgyermeke jelenti. Az előbbi román líceumba iratkozva szívesebben használja otthon is a román nyelvet, az utóbbi magyar környezetbe kerülve igyekszik feleleveníteni korai magyar nyelvtudását. A nyelvi attitűdjét a gazdasági viszonyok is befolyásolták: Magyarországon dolgozva a magyar nyelv presztízse megnőtt a fiú számára. Mindkét esetben azonban felmerül az is, hogy a román, illetve magyar anyanyelvű szülővel való kapcsolatuk mélyebb, viszonyuk bensőségesebb, s főleg ez indította őket erre a választásra, és gátolta őket abban, hogy teljesen egynyelvűvé váljanak.

A vizsgált falvakban élő magyarság, illetve románság etnikai identitását alapvetően meghatározza az a tény, hogy eltérő felekezetekhez, római katolikusokhoz és ortodoxokhoz tartoznak. A vallási és etnikai identitás szinte 100%-os egybeeséséről beszélhetünk. A vegyes házasságokból származó utódok kapcsán viszont ez a megfeleltetés nem minden esetben érvényes: római katolikus román nemzetiségűtől kezdve találunk ortodox magyar nemzetiségűt is.

A 3.1. fejezetben felvázolt jelenben érvényben levő egyházjogi szokások szerint mindkét egyház tiltja tagjainak a vegyes házasságot, de lehetőséget ad arra, hogy megesküdjenek, bizonyos fogadalmak ellenében, anélkül, hogy a másik fél áttérjen. A gyakorlatban azonban másképp történnek a dolgok: az ortodox egyház tagjai közé sorolja automatikusan azokat a más felekezetűeket, akik ortodoxokkal kötnek házasságot. A római katolikus egyház inkább az utódok felekezetének alakulására fekteti a hangsúlyt, arra kötelezve híveit, hogy fogadalommal szentesítsék azt, hogy gyermekeiket római katolikus hitben fogják nevelni.

A vizsgált esetekben a házastársak közül egy ortodox sem tért át a katolikus hitre, a katolikusok közül egy változtatott felekezetet. A vaslábi első esetben a feleség etnikai identitása a kikeresztelkedéssel bevallása szerint nem változott, ő most is magyarnak tartja magát, de ennek megélése már nem nyilvánvaló. Anyanyelvét és vallását feladó asszony számára mindkettő elvesztette egykori etnikai identifikáló funkcióját. Belső énje, származástudata őriz még valamit egykori identitásából. Fiával való kapcsolata, s ennek

identitásában bekövetkezett változások azonban etnikai identitásának viszonylagos felerősödését eredményezték.

A vaslábi második esetben bemutatott családban a szomszéd magyar faluból származó római katolikus feleség nem tért át. A két vaslábi házasság két különböző korszakban kötődött, szinte 30 év van a megkötések ideje között. Az első esetében 1967-ben a feleség az államnyelvet, a hatalom nyelvét részesítette előnyben, meggyőződve arról, hogy társadalmi elismertségben is része lesz ezáltal, s hogy a gyermekeinek is könnyebb lesz érvényesülni. Ortodox vallása szintén némi előnyt biztosított számára az állami munkahelyén. A második esetben a házasságot 1996-ban kötötték, habár Vasláb román vezetési, de a megyei adminisztráció magyar többségű, a munkahelyeken pedig egyáltalán nem mérvado a személy vallása. Meglátásom a lány esetében a családi elvárások mellett az is döntő volt hite megtartásában, hogy hiába Vasláb ortodox többségű, de a tágabb környezet római katolikus.

A hitükben megmaradt ortodoxok a magyar falvakban habár van templomuk, de papjuk nincs nem gyakorolják vallásukat. Ez főleg a férfiakra vonatkozik, a nők nagyobb ünnepekkor még igénylik a román szertartást.

A valláshoz való tradicionális viszony azonban mindkét etnikum esetében megváltozik. A szekularizáció érezteti hatását a falvakban is, még ha nem is olyan erőteljesen, mint a városokban. A személyek identitásában (nemcsak etnikai) egyre kevésbé meghatározó.

A etnikailag és vallásilag vegyes családok esetében a vallásos átörökítésnél sok esetben a nagyszülők elvárása, döntése volt a meghatározó. A magyar többségű falvakban, függetlenül attól, hogy a feleség vagy a férj ortodox, és attól is, hogy milyen nemű a gyermek, kivétel nélkül római katolikusoknak keresztelték őket. Itt néhány esetben beszélhetünk arról, hogy az ortodox fél már eltávolodott a vallásos életszemlélettől, s nem tartotta fontosnak gyermekei nevelésében sem az átörökítést, sem a vallásos szellemet. A többi esetben pedig nemcsak a másik család elvárásai miatt döntöttek a római katolikus vallás mellett, hanem azért is, mert elszigeteltségük miatt nem lett volna lehetőségük a vallásgyakorlásra. A román többségű faluban a magyarok hasonló okokból kifolyólag keresztelték ortodoxoknak gyermekeiket.

A vallásnak igazából akkor lett volna pozitív szerepe a anyanyelv megtartásában, ha egyrészt vallásos szellem uralkodott volna a családokban, másrészt ha jobban gondoskodott volna mindkét egyház az úgymond szórványban élő híveiről.

A gyermekek közül egy esetben fordult elő, hogy később vallást változtatott: a szentkirályi harmadik esetben bemutatott család lánygyermeké házassága után áttért ortodoxnak.

Következtetésképpen megfogalmazhatjuk, hogy az egynyelvű családokból származó utódok, egy kivételével, nem küszködtek az identitásválasztás dilemmáival: életük során egy nyelvi, vallási és kulturális mintát követve, nem volt kérdéses számukra, hogy melyik nemzetiséghez tartoznak. A magyar apától származók csupán nevükben viszik tovább apjuk nemzetiségét, de ezen kívül semmi más nem köti őket a magyarsághoz (vaslábi harmadik eset). A magyar anyáktól származókat (vaslábi első eset) még nevük alapján sem tekinthetik magyaroknak.

A kétnyelvű családokban felnövő gyermekek etnikai identitásában, amint láttuk, a különböző belső tényezők, mint a családon belüli nyelvhasználat, a szülők „hatalmi”

pozíciója, a családot jellemző belső pszichikai kötelék, mellett fontos meghatározók a külső tényezők is, mint például a környezet, a baráti kör, az iskolaválasztás.

Az etnikai identitásukat befolyásoló tényezők közé tartozik a párválasztásuk is. Kutatásom kezdetén feltételeztem, hogy az eddig felsorolt belső és külső tényezők alapvetően befolyásolják az utódok párválasztását. Logikai síkon egyértelmű volt, hogy például magyar környezetben növe fel, magyar iskolába járva, magyar baráti körrel rendelkezve, magyar nemzetiségű házastársat is választanak. Ugyanez érvényes a román környezetben, román iskolában járó utódokra is. Feltételezésem csak a vizsgálatban szereplő 8 házasságban született gyermek közül 5 esetében igazolódott be. A másik három esetét röviden felelevenítem: 1. Szentkirályi első eset, kisebbik fiú: apja román, magyar általános iskolába jár, utána román liceumba és egyetemre. Román nemzetiségűnek vallja magát, román a baráti környezete, de magyar lányt vesz feleségül. Új családjában a magyar nyelv dominál. 2. Szentkirályi harmadik eset, lány: anyja román, magyar iskolába jár, római katolikus, románhoz megy férjhez, áttér ortodoxnak, gyermekeivel egyáltalán nem beszél magyarul. 3. Vaslábi első eset: apja román, a családban a román nyelv dominál, ortodox vallású, magyar lányt vesz feleségül, kezd megtanulni magyarul, félig románnak, félig magyarnak vallja magát.

Ennek függvényében láthatjuk, hogy felsorolt identitást befolyásoló tényezők közül egyedül a párválasztás az, amely a feltételezhetően már kialakult nyelvi és etnikai identitásában kisebb, vagy nagyobb méretű változást előidézhet.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy az esettanulmányok vizsgálatának eredményei nem alkalmasak az egész Csík megyei magyar-román vegyes házasságokra érvényes törvényszerűségek megállapítására. Az egyéni és családi identitásválasztások konkrét esetei alkalmasak viszont arra, hogy következtetéseket, tendenciákat fogalmazzunk meg.

PUBLIKÁCIÓS LISTA

1. **Magyar-román vegyes házasságok Zabolán.** In: Varia (szerk.) Keményfi Róbert-Szabó László. Debrecen, 1997. Ethnica. 264–272.
2. **Căsătoriiile mixte româno-maghiare din Zăbala.** In: Modele de conviețuire în Ardeal. Asociația Etnografică Kriza János, Cluj. 1999. 53–71.
3. **Magyar-román vegyes házasságok egy háromszéki faluban.** In: Székelyföld, VII. évf. 1. Sz. 2003.123–131.

Megjelenés előtt:

1. **A felekezeti és etnikai exogámia összefüggései Csíkszentkirályon.** In: Honismeret. A megjelenés várható ideje 2007 február.
2. **Vegyes házasság és rítusváltoztatás Csíkszentdomokoson (1850–1948).** In: Székelyföld. A megjelenés várható ideje 2007 március.